

ANOMALII EXECUȚIONAL PENALE

(CRIMINAL ENFORCEMENT ANOMALIES)

Andrei-Dorin BĂNCILĂ*

Abstract

Articolul de față își propune să trateze despre ceea ce reprezintă, în opinia noastră, o ieșire din normalitatea normativă în domeniul execuțional penal. Înțelegem prin această „ieșire din normalitate” edictarea de către legiuitor a unor dispoziții care vin să contrazică filozofia penală, în general, a celei execuțional penale în special, intrând în conflict cu principiile de drept aplicabile materiei și, chiar mai rău, cu înseși normele cele mai elementare ale logicii și eticii.

Cuvinte cheie: *drept execuțional penal, muncă neremunerată în folosul comunității, amendă penală, dreptul deținutului de a cumpăra bunuri, consemnarea la sfârșit de săptămână*

Abstract

This article aims to discuss what, in our opinion, represents a departure from normative normality in the field of criminal enforcement. By this "departure from normality" we understand the legislator's enactment of provisions that contradict criminal philosophy in general, and criminal enforcement in particular, entering into conflict with the principles of law applicable to the matter and, even worse, with the very most elementary norms of logic and ethics.

Keywords: *criminal enforcement law, unpaid community service, criminal fine, prisoner's right to purchase goods, weekend detention*

Calificarea ca neremunerată a muncii prin intermediul căreia poate fi executată amenda penală

Dispozițiile art. 63 din Codul penal, unite cu cele ale art. 23 din Legea nr. 253/2013 privind executarea pedepselor, a măsurilor educative și a altor măsuri neprivative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, recunosc o posibilitate alternativă de executare a pedepsei amenzii: executarea prin muncă neremunerată în folosul comunității.

Natura juridică a pedepsei amenzii penale este una eminamente pecuniară, exprimată în bani, a cărei modalitate naturală de executare este aceea de plată a unei sume de bani, de către cel condamnat, către bugetul statului.

*Lecturer PhD., "Nicolae Titulescu" University of Bucharest (Romania), Faculty of Law, Criminal Law Department; judge – specialized in criminal law field. Former Deputy Director of the National School of Clerks, responsible for continuing professional training.

Reglementarea unei modalități alternative de executare a acestei pedepse, altfel decât în natură, adică în alt mod decât prin plata sumei de bani stabilite ca atare de instanță, este o măsură de politică penală menită să confere și persoanelor fără posibilități materiale o cale de a executa pedeapsa pecuniară.

Așadar, executarea prin muncă a pedepsei amenzii nu apare ca ieșită din tiparele filozofiei sancționatorii și execuțional penale.

Ceea ce apare însă paradoxal este calificarea pe care legiuitorul o dă muncii prin intermediul căreia se execută amenda, anume aceea de a fi „neremunerată”. Cu alte cuvinte, se pune întrebarea cum poate avea caracter neremunerat prestarea de către condamnat a unei activități care caută să evite ieșirea din patrimoniul acestuia a unei sume de bani. Răspunsul la această întrebare nu poate fi decât în sensul că această calificare este ruptă de realitate.

Un argument în acest sens este și acela că poate fi foarte ușor cuantificată în bani fiecare zi considerată ca muncită în contul amenzii penale, deoarece noul sistem al zilelor-amendă obligă instanțele la stabilirea sumei de bani care reprezintă quantumul unei zile-amendă. Așadar, având în vedere că, potrivit art. 64 alin. (1) teza ultimă C.pen., unei zile-amendă îi corespunde o zi de muncă în folosul comunității, putem ști cu precizie care este valoarea în bani a unei zile de muncă „neremunerată”.

Mai mult, astfel cum vom arăta și mai jos, dată fiind perioada efectivă necesară a fi lucrată pentru considerarea ca executată a unei zile de muncă neremunerate în folosul comunității, vom ajunge la concluzia că munca prin intermediul căreia se execută pedeapsa amenzii nu doar că nu este, în realitate, neremunerată, dar este chiar foarte bine plătită. Astfel, dacă potrivit art. 62 alin. (2) C.pen. quantumul unei zile-amendă poate fi chiar și de 600 lei¹, aplicând prevederile execuționale ale art. 52 alin. (2) din Legea nr. 253/2013, rezultă că tariful orar al muncii „neremunerate” prin intermediul căreia se execută amenda penală poate fi și de 300 lei.

Credem că, din cele arătate mai sus, rezultă că legiuitorul nu a avut suficientă grijă la terminologia pe care a folosit-o în legătură cu aspectul discutat, contrazicând, astfel, natura reală a muncii ca modalitate alternativă de executare a amenzii penale.

Durata necesară pentru considerarea ca executată a unei zile de muncă neremunerată în folosul comunității

Prestarea unei munci neremunerate în folosul comunității reprezintă una dintre cele mai importante măsuri din arsenalul sancțiunilor alternative.

Chiar dacă legea substanțială stabilește că unitatea de timp a muncii în folosul comunității este ziua, legiuitorul, prin legea execuțional penală a ținut să transforme în ore unitatea principală de măsură temporală a muncii neremunerate.

Când se realizează o transformare a noțiunii de *zi de muncă* în ore, legislația din domeniul muncii remunerate prevede regula ca o zi normală de muncă să se traducă în 8 ore².

¹ Acest quantum tocmai a fost majorat de la 500 lei prin Legea nr. 116/2025.

² Potrivit dispozițiilor art. 112 alin. (1) din Codul muncii, *pentru salariații angajați cu normă întreagă durata normală a timpului de muncă este de 8 ore pe zi și de 40 de ore pe săptămână.*

Văzând dispozițiile din legislația muncii remunerate, opțiunea legiuitorului execuțional penal, exprimată prin dispozițiile art. 52 alin. (2) din Legea nr. 253/2013, de a reduce ziua de muncă neremunerată la numai 2 ore are o aparență de ducere în derizoriu a conceptului de sancțiune penală.

Chiar dacă opțiunea legiuitorului este de înțeles, dacă avem în vedere că munca neremunerată în folosul comunității se execută de către infractorii ce se află în libertate, iar aceștia pot fi angrenați și în alte activități lucrative ori educaționale care necesită, de asemenea, timp, suntem de părere că legiuitorul ar fi putut evita contradicția dintre legislația substanțială și cea execuțională prin stabilirea orei ca unitate de timp a muncii neremunerate în folosul comunității.

O astfel de alegere ar fi adus o calitate mai ridicată și a reglementărilor referitoare la executarea prin muncă a amenzii penale, la care ne-am referit mai sus, legiuitorul putând stabili că echivalentul unei zile-amendă este reprezentat de un număr de 8 ore de muncă, o situație mai echitabilă față de cea *de lege lata*, în care, prin mecanismul dispunerii executării prin muncă a amenzii penale, urmate de neprestarea cu rea-credință a muncii, se ajunge a se pune semnul egalității între o zi de închisoare și 2 ore de muncă în folosul comunității.

Întinderea dreptului deținuților de a cumpăra bunuri

Potrivit art. 70 din Legea nr. 254/2013, coroborat cu art. 151 din Regulamentul de aplicare a aceleași legi, *deținuții au dreptul de a cumpăra, săptămânal, de la punctele comerciale din incinta penitenciarului ori în sistem de comandă online sau la distanță dacă este pus la dispoziție de către administrația penitenciarului, în limita a 3/4 din valoarea salariului minim brut pe economie, alimente, fructe, legume, apă minerală, băuturi răcoritoare, țigări și alte bunuri de natura celor permise să fie primite, potrivit anexei nr. 1. Materialele necesare exercitării drepturilor de petiționare și la corespondență pot fi cumpărate de la punctele comerciale din incinta penitenciarului ori în sistem de comandă online sau la distanță fără a afecta limita de 3/4 din valoarea salariului minim brut pe economie.*

În prezent, cuantumul salariului minim brut pe economie este stabilit la suma de 4.050 lei, prin H.G. nr. 1.506/2024.

Aplicând fracția de $\frac{3}{4}$ din salariul minim brut de 4.050 lei rezultă că un deținut poate să efectueze, săptămânal, cumpărături de până la 3.037,5 lei. Această sumă este mai mare decât salariul minim net, care este de 2.574 lei.

Cu alte cuvinte, deținutul are posibilitatea de a cheltui săptămânal o sumă mai mare decât salariul net pe care-l are la dispoziție pentru întreaga lună o persoană în libertate.

Sau, pentru o comparație în termeni similari, în timp ce o persoană liberă trebuie să își asigure cele necesare traiului cu o sumă de 2.574 lei pe lună, unui deținut i se permite să cumpere bunuri de până la 12.150 lei pe lună.

Se naște, astfel, întrebarea cum poate statul să permită unei persoane private de libertate să cheltuiască mai mult într-o săptămână decât se consideră că ar fi necesar unei persoane libere să trăiască timp de o lună. Iar dacă mai punem la socoteală că persoanei private de libertate îi sunt, oricum, asigurate de către administrația penitenciarului, în mod gratuit, hrana, îmbrăcămintea, energia electrică și termică, asistența medicală și exercitarea altor drepturi, discrepanța între ceea

ce statul consideră ca suficient pentru o persoană liberă și ceea ce permite cu titlu cert voluptoriu pentru o persoană privată de libertate apare ca fiind și mai lipsită de sens.

Este adevărat că banii pe care persoana privată de libertate îi poate cheltui reprezintă venituri proprii, însă tot atât de adevărat este că o pedeapsă, și anume cea mai drastică dintre acestea, pedeapsa privativă de libertate, ar trebui să aibă și un caracter afflictiv, care să accentueze efectul disuasiv al sancțiunii.

Admițând că executarea pedepselor privative de libertate trebuie să se realizeze în condiții umane, cu un nivel de confort rezonabil, nu credem, totuși, că în timpul executării pedepsei persoanelor private de libertate ar trebui să le fie permis să cumpere bunuri în marja unui plafon săptămânal de 3.037,5 lei ori lunar de 12.150 lei, la care se adaugă și posibilitatea de a primi bunuri suplimentare prin intermediul dreptului la pachet.

Rațiunea pentru care persoanelor private de libertate le este permis să cumpere anumite bunuri (hrană, țigări și alte bunuri permise a fi păstrate în penitenciar), în condițiile în care le sunt oricum asigurate, în mod gratuit, toate cele necesare traiului este aceea de a crea posibilitatea procurării, într-o măsură rezonabilă, a anumitor bunuri care nu sunt asigurate de administrația penitenciarului, fără ca acest mecanism să se transforme într-o voluptate.

Pentru a împiedica utilizarea dreptului de a cumpăra bunuri ca un mijloc de asigurare a unui trai nepotrivit cu condiția de persoană sancționată penal, credem că plafonul lunar în baza căruia ar trebui permisă achiziționarea de bunuri de către persoana privată de libertate ar trebui drastic redus.

Executarea măsurii educative privative de libertate într-un penitenciar

Art. 136 din Legea nr. 254/2013, din partea cu reguli generale a secțiunii care se ocupă cu executarea măsurilor educative neprivative de libertate stabilește că aceste categorii de sancțiuni se execută în locuri de deținere special destinate, centre educative și centre de detenție.

Cu toate acestea, în încheierea aceleiași secțiuni, la art. 182 din aceeași secțiune sunt reglementate procedura și condițiile continuării executării acestor sancțiuni în penitenciar. De altfel, Codul penal însuși, prin intermediul dispozițiilor art. 134 alin. (2), stabilește chiar că încă de la început măsurile educative privative de libertate pot fi executate în penitenciar.

Această inconsecvență legislativă vine în contradicție și cu Regulile de la Beijing, dar și cu principiile fundamentale ale Rezoluției 4 a celui de-al VI-lea Congres al Națiunilor Unite, potrivit căruia nici un tânăr delinvent nu ar trebui să fie închis într-un penitenciar, decât dacă nu există alt mijloc corespunzător.

Reglementarea executării măsurii de siguranță a internării medicale în Legea nr. 253/2013 și lipsa unor dispoziții în legea nr. 254/2013

Deși Codul de procedură penală conține detaliate dispoziții referitoare la punerea în executare a măsurii de siguranță a internării medicale, chiar dacă, uneori, acestea nu sunt tocmai coerente, observăm, în legătură cu regimul executării măsurii de siguranță a internării medicale, o lipsă a reglementării în Legea nr. 254/2013, deși în chiar art. 1 din lege se face referire la măsurile privative de libertate.

Mai curios este că, deși obiectul său de reglementare este reprezentat de pedepsele și măsurile neprivative de libertate, în Legea nr. 253/2013 găsim, la art. 77, o referire la modul de executare a măsurilor de siguranță cu caracter medical, între care și internarea medicală, însă o referire cu totul și cu totul lipsită de utilitate, care nu face decât să trimită la dispozițiile pertinente ale Codului de procedură penală amintite deja și să prevadă în sensul acoperirii de la bugetul de stat a costurilor tratamentului medical.

În legătură cu internarea nevoluntară, singurele dispoziții de nivel legal sunt cele ale Legii nr. 487/2002 a sănătății mintale și a protecției persoanelor cu tulburări psihice, deși aceasta nu cuprinde expres dispoziții referitoare la măsura de siguranță a internării medicale. Chiar dacă art. 56 din această lege nu enumeră hotărârile judecătorești penale printre finele de internare medicală nevoluntară, dispozițiile legii sunt aplicabile, totuși, în materia măsurii de siguranță a internării medicale pe temeiul dispozițiilor execuționale din Codul de procedură penală deja analizate.

Dispozițiile legii sănătății mintale sunt puse în aplicare prin Ordinul nr. 488/2016 pentru aprobarea Normelor de aplicare a Legii sănătății mintale și a protecției persoanelor cu tulburări psihice nr. 487/2002, norme care detaliază și condițiile în care se realizează privarea de libertate în cazul internării.

Cu toate aceste reglementări, observăm că nu sunt acoperite prin normare de nivel legal toate ipotezele ce dau loc la internarea medicală ca măsură de siguranță, care pot exceda situațiile de boală mintală, drept pentru care tragem un semnal de alarmă în acest sens, considerând necesară completarea Legii nr. 254/2013 cu un set de dispoziții referitoare la executarea măsurii de siguranță în discuție.

Chiar și așa, o garanție de asigurare a legalității în materia executării măsurii de siguranță a internării medicale credem că poate fi instituția judecătorului de supraveghere a privării de libertate, ale cărui competențe de supraveghere și control se extind, potrivit art. 9 alin. (1) din Legea nr. 254/2013, și asupra legalității în executarea măsurilor privative de libertate, cum este și cea în discuție.

Natura juridică neprivativă de libertate a consemnării la sfârșit de săptămână

În final, mai dorim să relevăm o anomalie de teoretizare a legiuitorului noului Cod penal, care poate fi mai bine înțeleasă prin lupa execuțional penală, anume calificarea ca neprivativă de libertate a măsurii educative a consemnării la sfârșit de săptămână.

Dacă e să analizăm conținutul acestei sancțiuni penale principale din arsenalul sancționator destinat infractorilor minori, astfel cum rezultă din dispozițiile art. 119 C.pen. coroborate cu cele ale art. 68 din Legea nr. 253/2014, vom descoperi că el constă în interdicția de părăsire a locuinței în perioada cuprinsă între ora 00.00 a zilei de sâmbătă și ora 24.00 a zilei de duminică (cu luarea în considerare, bine-înțeles, a specificității anumitor culte religioase), pe o durată cuprinsă între 4 și 12 săptămâni.

O interdicție identică (chiar dacă diferită ca durată) găsim în conținutul arestului la domiciliu, descris la art. 221 alin. (1) C.pr.pen., o măsură procesuală recunoscută unanim ca având natură privativă de libertate.

Această discrepanță de calificare a naturii juridice a unei măsuri în conținutul căreia intră interdicția de părăsire a domiciliului face să transpară încă o dată în mod evident inconsecvența legislativă, ceea ce reprezintă un indicator de calitate slabă, din păcate, a normelor care ar trebui să reglementeze unele dintre cele mai importante relații sociale.